

- az erdő- és vadgazdálkodás összehangolásával az erdőkben a vad által okozott kár csökkentése,
- a differenciált erdőhasznosítás megszervezése, amely lehetővé teszi valamennyi erdő fájának minden alkotóeleme (pl. melléktermék) racionális hasznosítását.

DR. BONDOR ANTAL:

A nemesítés szerepe a jövő erdőgazdaságában

Az ország erdőterületének további növelése során szembe kell néznünk az-
 zal a ténnyel, hogy a világ élelmezésének gondjai egyenértékűek — ha nem
 nagyobbak — a nyersanyag- és energiagondokkal, így minden ország jelen-
 tős erőfeszítéseket tesz mezőgazdasági termőföldjei védelmére. A *töbletter-
 melés megoldásaként ezért elsősorban az egységnyi területre eső hozamok
 növelése jöhet számításba, előtérbe kerül az erdészeti nemesítés alapvető
 jelentősége.*

A harminc évre visszatekintő erdészeti nemesítés eredményeként a minősített
 fafajták száma 26, a bejelentett, de még nem minősített fajtajelöltek száma
 11. A minősítésre kerülő fafajok köre — a VI. ötéves tervidőszakban — vö-
 rősfenyővel és tölgyvel bővíthet. Nemesnyárból 10, fűzből 5, akácból 8, er-
 deifenyőből 1, szilből 1, lucfenyőből 1 minősített fajttal rendelkezünk. A
 minősítés körébe eddig bevont 6 faj (nyár, fűz, akác, szil, erdei- és lucfenyő)
 az ország erdőterületének 42⁰/₀-át borítja, az élőfakészletéből — fiatal kor-
 osztályai ellenére — 30⁰/₀-kal részesedik. Külön megnyugtató, hogy a nyár,
 a fűz, az akác és vörősfenyő tekintetében szükséges országos szaporítóanyag-
 igényt 100⁰/₀-ban, erdei- és lucfenyő esetében 50⁰/₀-ban nemesített anyagból lehet
 kielégíteni.

Az erdészeti termesztés sajátosságai mellett (hosszú termesztési ciklus) —
 amely egyébként az erdészeti nemesítés alapvető nehézségét is jelenti — *az
 elért eredmények nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedőek.* Ugyanakkor
 az ország igen változatos termőhelyi viszonyai, a felhasználói oldalról jelent-
 kező differenciált igények kielégítése, a termesztés biztonsága, fafajonként
 a meglevőnél még szélesebb fajtaszortiment kialakítását sürgeti. 1981-ben
 az MTA erdészeti bizottsága nemesítési albizottsága áttekintette az erdészeti
 nemesítés helyzetét és javaslatokat, irányelveket dolgozott ki az erdészeti
 nemesítés részére. A részletes elemzőmunka alapján meg kellett állapíta-
 nunk, hogy az erdészeti nemesítés általános célkitűzései, mint a hozamok nö-
 velése, a minőség javítása és a rezisztenciára való nemesítés mellett többek kö-
 zött *előtérbe kerül az energiatakarékos termesztést, az „extenzív” termesztés-
 technikát tűrő és a kombájnos fakitermelést elősegítő fajtatulajdonság iránti
 igény.*

Ennek a komplex feladatnak a tükrében *fokozottabb figyelmet kell fordíta-
 nunk a nemesített fajták szaporítóanyagának előállítására.* A fajtatulajdonságok
 között a *nagyüzemi szaporíthatóság* (vagy a különleges követelményeket támasz-
 tó szaporítástechnológia nagyüzemesítése) alapvető követelményként jelent-
 kezik.

Az előzőekben ismertetett feladatok *szükségessé teszik a célraorientáltabb
 nemesítői tevékenységet.* A nemesítői munka során olyan fajták előállítására
 kell törekedni, amelyek

- fahozama felülmúlja az eddig minősített fajták hozamát,
- minőségjavítása hozamnöveléssel jár,

- a betegségekkel szemben ellenállnak,
- termőhelytűrőssel rendelkeznek,
- megfelelnek a fafeldolgozó ipar igényeinek!

A gyorsan növvő fajok számára alkalmas területeken a fafaj és annak faipari felhasználása függvényében kell döntenünk a mennyiség és minőség között. Számolni kell azzal, hogy a rostosító, forgácsoló és egyéb biomassza-hasznosító technológiák aránya tovább fog növekedni. Meg kell vizsgálni pl., hogy a különböző feldolgozási eljárások paramétereinek megfelelő növényanyag (fajta) kialakítható-e, illetve érdemes-e és milyen mértékben külön szelekciót végezni az extenzív — mennyiségi és intenzív — minőségi célú fatermesztés céljára. A két célkitűzést világosan el kell határolnunk egymástól.

Az export bővítése vagy az import kiváltása során nemcsak arról van szó, hogy újdonságokkal bíró fajták fatermesztését évek múltán exportálni lehet, hanem arról is, hogy az ilyen új fajták szaporítóanyaga is jelentős devizabevételt jelenthet.

Az eddigiekben magról szaporított fajok esetében is keresni kell a vegetatív szaporítás megoldásának és továbbfejlesztésének útját. 1982-ben, az Erdészeti és Faipari Egyetem erdőtelepítéstani tanszékének koordinációjával és tevékeny részvételével megindítjuk a „Mikroszaporítás alkalmazása az erdőszetben” című kutatási feladatot. Az 1985-ig szóló kutatási feladat magába foglalja:

- a szerv- és szövettenyészetek,
- embrió- és magkezdemény-kultúrák kísérleti előállítását, a szerv- és szövettenyészetek regeneráltatását, az organogenezis indukcióját.

A nemesítési munka hatásfokának javítása érdekében — véleményünk szerint — a nemesítés szellemi és anyagi erőit viszonylag kevés számú olyan fafajra kell koncentrálni, amelyek hazai nemesítésének tradíciói vannak, s az eredmények nemzetközi viszonylatban is számottevőek. Ilyenek: a nyárák, a fűz, az akác, a fenyők. Más fafajoknál az adaptációs munkát kell előtérbe helyezni és a hazai fenntartást végezni.

Külön elbírálás alá tartozik a tölgy és a bükk. Erdeink legfontosabb és legértékesebb két fafaja. Hosszú termesztési ciklusa, a plantázásokban is késői termőrefordulása nagyon nehezíti a nemesítés munkáját. Viszont gazdasági jelentőségük miatt erről nem mondhatunk le. A nemesítési munka több irányú lehet: szelekció, populációnemesítés, kiválasztott törzsfák szövettenyésztéses szaporítása stb.

A populációnemesítést is szolgáló magtermelő állományok második revízióját előkészítettük és a munka 1981-ben megkezdődött. A nemesítés önálló eredményeinek megjelenéséig nagy súlyt kell helyezni a legjobb állományok elszaporítására. Ehhez az OECD-séma alkalmazása, „tömbösített” állományfelújítási eljárás bevezetése ajánlható.

*

A jelenleg és a közeljövőben folyó nemesítési munka eredményei mind hozamban, mind minőségben az ezredforduló után realizálódnak. Ezért elengedhetetlen bizonyos „futurologiai” kutatások beindítása, amelynek során

- prognosztizálni kell az ezredforduló utáni felhasználói igényeket, különös tekintettel arra, hogy ez milyen differenciálást igényel a fajtaszortimentben,
- melyek azok a (főleg beltartalmi) tulajdonságok, amelyeket a felhasználó-

ipar valóban hasznosít (pl. mekkora áldozatot érdemes fordítani pl. a rosthosszúság növelésére,

- melyek azok a külső tényezők, amelyek a jövő termesztéstechnológiája szempontjából fontosak, és amelyeket nem erdőművelési eljárásokkal, hanem nemesítéssel kívánunk elérni,
- melyek azok a termesztési körzetek, amelyekre külön fajtaválaszték szükséges (termőhely—fajta kölcsönhatásának kérdése),
- egyáltalán: melyek a számbavehető termőhelyek, milyen termesztési célkitűzés mellett,
- a nemesített állományok célszerű genetikai összetételének meghatározása fajokként és termesztési célként, illetve a vágásforduló hosszától függően,
- felméréndők azok a speciális igények is, amelyeket a nemesítésnek esetleg számításba kell vennie (pl. szennyvízöntözés, légszennyezés, rövid vágásforduló, minirotáció, „silózás” stb.).

DR. SALI ÉMIL—DR. CSONTOS GYULA:

Az erdőrendezés szerepe a távlati fejlesztésben

Az erdőgazdálkodás körén belül az erdőrendezés az a munkaterület, amely annak tervszerűségét szolgálja, mégpedig mind a hosszabb lejáratú, azaz a távlati, mind a rövidebb lejáratú tervek készítésében. Számos alapvető erdőrendezési ismeret hoztunk magunkkal a felszabadulást megelőző időkből, s ezeket igen célszerűen hasznosítani is tudtuk. Ezeknek az ismereteknek közös jellemzője volt az, hogy eleve csak az erdőgazdálkodás körén belül törekedhettek a tervszerűségekre, hiszen erre az akkori körülmények között is szükség volt, mert az erdőgazdálkodás nagy területen, rendszerezés nélkül, áttekinthetetlen paraméterekkel folyt volna, s ugyanakkor — a magyarországi faállományviszonyokat figyelembe véve — a faállományok újratermelése mintegy fél évszázadot igényelt. A korábbi erdőrendezési ismeretekhez újakat kellett szerezniünk és ezeket is fel kellett használnunk ahhoz, hogy az erdőrendezés (és akár az általa összeállított erdőgazdasági üzemtervek, akár más jellegű, de csak az erdőrendezés által összegyűjthető információk köre) megfelelően szolgálhassa a távlati fejlesztést, mégpedig minden olyan téren, amelynek szolgálata az erdőgazdálkodás, az erdőgazdálkodó szervezeteknek a feladata.

Néhány olyan körülményre kívánunk rámutatni, amelyeket az erdőrendezés révén ismertünk meg, s a távlati fejlesztésben feltétlenül figyelembe kell vennünk az ismeretekből levonható következtetéseket.

Erdeink területe egyelőre nagyrészt kialakultnak tekinthető. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy viszonylag kisebb ütemben nőtt a gazdasági erdők területe, mint a különleges erdőké. Érdemes azonban megfontolni azt, hogy továbbra is a jelenlegi ütemben célszerű-e növelniük az ún. különleges erdők területét és arányát, avagy erősebben figyelembe kell vennünk azt a már igazán régóta ismert és felismert körülményt, hogy ugyanaz az erdőrézslet több célt is szolgálhat egyidejűleg.

Élőfakészletünk — az ország összes erdejében — meghaladja, ill. 1980 elején feltétlenül meghaladta a 250 millió m³-t. S éppen az erdőrendezés részletes vagy részletesen, mélyen elemzett adatai adtak eddig, s adhatnak ezután még több következtetést arra, hogy az élőfakészlet növekedésének helyenként, egyes fajoknál és egyes fajok egyes eredetű faállományaiban árnyoldalai is vannak, s jelentős intézkedéseket (számos esetben ezek véghasz-